

ARCHÆOLOGIAI ÉRTESÍTŐ.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ARCHÆOLOGIAI BIZOTTSÁGÁNAK
KÖZLÖNYE.

KIADJA A MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA.

SZERKESZTIK :

Dr. HENSZLMANN IMRE és Br. NYÁRY ALBERT.

1876.
X. KÖTET.

SZERKESZTŐSÉG:
ZERGE-UTCZA 23. SZ.

5. SZÁM.
M Á J U S 31.

Ezen folyóirat megjelenik—augusztus és szeptember kivételével—minden hó utolsó napján 2 ivnyi számokban.
Előfizetési ára a 20 ívből álló kötetnek 3 frt; egyes számok bolti ára 40 kr.
Előfizetni lehet KNOLL KÁROLY Magyar. Tudom. Akadémiai könyvtáránál (Budapest, akadémiai bérépület)

A békés-gyulai muzeum.

Marczius első napjaiban meglátogattam a Békés-Gyulán utolsó időkben keletkezett muzeumot s örömmel tapasztaltam, hogy ügyét a Békés-megyei régészeti s művelődési társulat és a megye összes értelmisége oly lelkesen karolta fel, miként az már jelenleg is a provincialis muzeumok közt igen tisztességes helyet foglal, s a megye pártfogása következtében elég jó helyiségben állíttatott fel a megyeház melléképületében, sőt hogy illő szekrényekben helyeztetett, MOGYORÓSSY JÁNOS muzeumőr által leltároztatott s jó rendben tartatik. Békés vármegyében eddigelé a kőkori leletek ritkák, kova s obsidian szilánk kevés találtatott, van azonban ezen korból is néhány példány, mely a honunkban talált csiszolt kőkori eszközöktől el nem üt. A bronzkori régiségek szintén olyak, minőket gyűjteményeinkben sokszor látunk, megemlítésre méltó mindenestre két vörösréz-baltakalapács, minő külföldön igen ritkán fordul elő, s a magyarországi leletek sajátságaihoz tartozik. Az összes külföldi vörösrézeszközök száma a különböző muzeumokban meg nem üti az ötvenet, s ezek közt harminczegy a dublini muzeumban találtatik, míg a mi nemzeti muzeumunkban

hetvennégy vörösréz-eszközt őrizünk, s úgy hallom, hogy báró NYÁRY Jenő pilinyi gyűjteményében a gesztetei és somos-újfalusi leletekből közel ötven darab jutott, még pedig nagyobbára ékszer, karperecz, tű, nyakperecz stb., melyek annál érdekesebbek, minthogy eddig vörösréz-ékszer sehol nem találtatott.

A Békésvármegyei muzeum legkiválóbb része későbbi időkből való, ez egy igen szép etruszk-gyűjtemény, mely nemében honunkban egyetlen. HAÁN Antal kitünő festészünk gyűjtötte ezt Olaszországban, vétel útján jutott Gyulára. Itt látjuk a régibb durvább fekete etruszk-edényeket, melyeken a görög befolyás még nem érezhető, a valamivel későbbi szintén fekete, domborművel ékes díszedényeket, végre néhányat, mely valószínűleg Görögországban készült, s kereskedés útján a régi rómaiak idejében jutott Etruriába, köztök egy remek csészét, veres alakokkal feketés mezőn. Egy szép etruszk kis sarcophag terrakottából egészíti ki e gyűjteményt, melynek tetején a nő, kinek hamvai ezen koporsóban le voltak téve szép leplezetben, alva ábrázoltatik, alól az Etruriában népszerű Echelus herosz mythosát látjuk domborműben. Ez földművelő volt, s midőn az ellenség hazájába betört, felkapván ekéjét, evvel neki rontott ellenségeinek és vezéröket verte le. Echelus tehát a földművelők hazafiságának jelképe, s Etruszk koporsókon gyakran fordul elő.

A muzeumban több fibula s bronz-ékszer őriztetik, melyeket itt mindjárt a Haán gyűjteményből idejött római fibulákkal s ékszerekkel össze lehet hasonlítani, különösen kiemelendő azonban egy byzanci időből származó bronzsisak, mely valószínűleg az Avarok idejében került honunkba, s Endrődön ásatott ki, az mind a munka szépségére, mind állapotának csak nem épségére nézve, minthogy csak alsó részén megvan repedve, különösen érdekes. Alakja olyan minővel az ötödik század byzanci elefántcsont-diptychokon találkozunk, magas, felül gombbal ékesítve, — megérdemlené, hogy lefényképeztessék. Ujabb magyar időkből le

a jelenkorig látunk kardokat s egyéb fegyvereket, sarkantyúkat, itt van továbbá egy kis éremgyűjtemény, oklevelek, végre kitömött madarak, ásványok s Pius Titius ajándékából tengeri moszatok; a szakkönyvtár természetesen még nagyon hiányos, egészben véve azonban örülhetünk, hogy provincialis muzeumaink folyton növekednek, s hogy vannak lelkes hazafiak, kik ezeknek ügyét buzgóan előmozdítják, itt különösen ki kell emelnünk GÖNDÖCS Benedek apát urat s HAAÁN Lajos békés-csabai protestáns lelkészt, kik a tudomány terén találkozva, egyesült erővel lelkesítik a Békés-megyei régészeti és művelődés-történelmi társulatot, mely őket, mint elnökeiket tiszteli. Valamint nemkülönben id. MOGYORÓSSY János muzeumőr kinek e gyűjteménye a muzeum alapja lett és ZSILINSZKY Mihály országgyűlési képviselő és a társulat lelkes főtitkára méltón kiérdemelték az összes haza tiszteletét.

Pulszky Ferencz.

A magyar fazekasságról.

Nem lehet tagadni, hogy a magyar fazekas-ipar is azon általános kifejlődési szabályok alá esik, melyeken a világ minden más nemzete a műipari ágak tökélyesbítésére nézve kénytelen haladni. Az erre való ösztön mindenkiben megvan! e részben például, alig hiszem, hogy valaki létezzék, ki gyermekkorában első művészi kísérletét ne kockáztatta volna a nedves agyagnak bizonyos alakba gyúrásában; ezen művészet oly régi e földön, hogy szent irományaink szerint szintén az első ember, kit Évával a fazekas nemes czéhek hazánkban is egyáltalán égi védnökeik gyanánt tisztelének, agyagból formáltatott. Az anyagnak olcsósága és elterjedtsége, a művezetnek könnyüisége és végre az, hogy minden szerszám nélkül, egyedül istenadta ujjaink;szüksége-
sek alkotásához, bizonyosokká tesznek bennünket, hogy midőn az ember a kovaszekerczéket és tűzköszilánkokat kezdte használni, már akkor durva és idomtalan agyagedényeket is készített. Azonban mint minden iparnál, úgy a